

Schooluitval op groen mbo

‘Zit je wel op de goede plek?’

Aan het eind van het mbo zijn de klassen soms gehalveerd

Overheid en scholen spannen zich al jaren in om schooluitval te beperken. Maar wanneer is er eigenlijk sprake van schooluitval, waarom stoppen jongeren met school en hoe zit dat in het groene onderwijs?

Niet alleen het ministerie van OCW heeft veel aandacht voor schooluitval en de aanpak daarvan, al sinds het begin van de jaren 90, dat geldt ook voor scholen en gemeenten. En het geldt zeker ook voor het groene onderwijs. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) constateerde in haar op 26 augustus gepubliceerde rapport ‘Gestruikeld

voor de start' dat met name in het mbo de uitval groot is. 'Te veel jongeren verlaten het onderwijs zonder startkwalificatie, dat wil zeggen zonder dat ze ten minste een opleiding hebben afgerond op het niveau van havo, vwo of mbo-niveau 2.'

Het argument naar de leerling is vanzelfsprekend dat je met een startkwalificatie meer kans hebt op een baan. De overheid zet zich in voor een kennis-economie met goed geschoold personeel. Een derde argument voor beleid om het aantal voortijdige schoolverlaters terug te brengen (en switchen zoveel mogelijk te beperken), is dat het onderwijs liefst zo effectief en efficiënt mogelijk zou moeten zijn. Preventie is beter dan 'genezing' achteraf.

Het Lissabon-overleg van de Europese Unie in 2000 betekende een extra impuls voor het beleid. Afgesproken werd om de uitval in tien jaar te halveren. Middelen daartoe waren bijvoorbeeld een verbeterde aansluiting tussen vmbo en mbo, een betere leerlingenzorg en meer ruimte voor onderwijs met een praktijkgerichte component. Maar de overheid is er niet in geslaagd om haar doelstellingen te bereiken en trekt opnieuw meer geld uit.

'Breed' inschrijven

Ook MBO Raad, Colo en AOC Raad denken mee. Er wordt gesproken over een indeling in een twintigtal domeinen, waarvan twee voor groen onderwijs (1. voedsel en technologie en 2. natuur en leefomgeving). Leerlingen zouden zich dan binnen een domein 'smal' of 'breed' kunnen inschrijven, afhankelijk van of ze al weten wat ze willen of niet.

Het voorstel is nu, na overleg daarover tussen MBO Raad, OCW en Colo, om vanaf 2010 mbo'ers die nog niet weten wat ze willen, een jaar lang inschrijvingsmogelijkheid in een domein te bieden. In dat jaar zouden meer algemene competenties uit verschillende kwalificatiedossiers worden gecombineerd. Ze kunnen zich dan zonder studieverlies oriënteren op het vervolg. Uitval zou worden beperkt, zo verwacht het onderwijs, omdat leerlingen uiteindelijk een bewustere en meer gemotiveerde keuze maken.

Zwangerschap

SCP bespreekt in haar rapport aanpak, risico's, oorzaken en oplossingen. Volgens de onderzoekers wordt de hoge uitval op het mbo mede veroorzaakt doordat die scholen op ruime schaal jongeren zonder vmbo-diploma toelaten. Dat kan dankzij de zogeheten 'drempelloze doorstroom'. Veel mbo-verlaters hebben uiteindelijk dan ook geen vmbo-diploma en staan met lege handen. Maar je valt niet zomaar uit; niet omdat de opleidingseisen ineens omhoog gaan of de school zo moeilijk is geworden. Daar zitten vaak andere problemen onder. Problemen thuis, een baan met een inkomen als alternatief of bijvoorbeeld zwangerschap.

Een risicogroep vormt bijvoorbeeld die van leerlingen uit eenoudergezinnen. Bovendien is de uitval in de grote steden groter. En volgens Els Jongasma, vestigingsdirecteur van het mbo in Aalsmeer (Wellantcollege), speelt mee dat er op een groen mbo geen switch naar een alternatieve opleiding mogelijk is als een leerling erachter komt dat de groene opleiding toch niet bevalt. "Op een roc kun je dan makkelijker switchen."

Het SCP adviseert om op het vmbo werk te maken van het bijspijkeren van basisvaardigheden als lezen en rekenen. Dat is een optie om later leer- en motivatieproblemen van mbo'ers te voorkomen.

Wijkagent

De regeling is als volgt: jongeren zijn volledig leerplichtig tot het einde van het schooljaar waarin ze 16 worden. Sinds 1 augustus 2007 geldt vervolgens de kwalificatieplicht; feitelijk een verlenging van de leerplicht. Ze zijn als ze nog geen startkwalificatie hebben gehaald verplicht om tot hun 18e onderwijs te volgen, eventueel in een bbl-traject. Jongeren van 18 tot 23 vallen onder de RMC-wet. Dit staat voor 'Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten', ingesteld om te voorkomen dat jongeren zonder startkwalificatie ongemerkt van school verdwijnen. Scholen moeten uitvallers die nog leerplicht hebben, melden bij de leerplichtambtenaar van de gemeente. En zodra ze de 18 gepasseerd zijn en nog geen startkwalificatie hebben, worden ze ge-

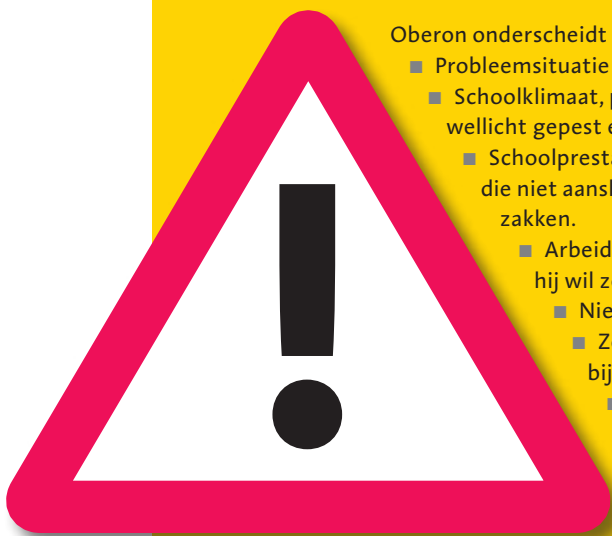
meld bij de RMC. De RMC-consulenten kunnen niet verplichten, maar ze zetten zich in om de jongeren alsnog naar een startkwalificatie te begeleiden.

Met goede loopbaanoriëntatie kun je switchen beperken; op de foto een exitgesprek van een mbo'er die toch voor een andere opleiding kiest

"Er wordt goed samengewerkt met de leerplichtambtenaren", reageert April van Loenen, teamleider van het vmbo in Rotterdam (ook Wellantcollege). Er is elke zes weken een overleg van het zorgadviesteam waarbij de ambtenaar en regelmatig ook een wijkagent aanschuift om eventuele problemen in de woonom-

Risicosituaties schooluitval

Oberon onderscheidt acht risicosituaties voor schooluitval.

- Probleemsituatie thuis - een onrustig, onprettig of onveilig thuisklimaat.
- Schoolklimaat, pesten en ruzies - de jongere voelt zich niet thuis op school; hij wordt wellicht gepest en heeft ruzies met leerkrachten en/of leerlingen.
- Schoolprestaties/verkeerde schoolkeuze - de jongere heeft een opleiding gekozen die niet aansluit bij zijn capaciteiten of interesses. Problemen als zittenblijven of zakken.
- Arbeidsmarktgeoriënteerd - de jongere wil zo snel mogelijk aan het werk of hij wil zo snel mogelijk geld gaan verdienen.
- Niet-weters - de jongere weet niet wat welke opleiding te gaan volgen.
- Zorgverplichting - de jongere heeft (of ervaart) een zorgverplichting; bijv. jonge moeders, zorg voor partner of mantelzorg.
- Primair ongemotiveerd - de jongere heeft geen motivatie en ambities op het vlak van het onderwijs. Hij is bijvoorbeeld gericht op louter plezier maken.
- Strafrechtelijke achtergrond.

Uit Oberon-rapport 'De belevingswereld van voortijdig schoolverlaters' op www.oberon.eu.

geving toe te lichten. “Daarmee kunnen we het net aardig sluiten.”

De problematiek speelt niet alleen in het mbo, maar ook al wel op het vmbo. “Als leerlingen in de derde blijven zitten, gaan we in gesprek om te kijken of ze wel op de goede plek zitten.” Op tijd erbij zijn. In Aalsmeer wordt vanuit het mbo intensief samengewerkt met het vmbo. Met aandacht voor voorlichting en begeleiding van de doorstroom.

Notoir

Op het mbo is het vaak lastiger om alle leerlingen erbij te houden. Leerplichtambtenaren hebben bij verzuim wel bevoegdheid tot opsporing en proces-verbaal, maar dwingen en verplichten motiveert natuurlijk niet echt. “Dat lukt je niet”, zegt Jongtsma. Je kunt beter goede zorg en begeleiding bieden en problemen proberen aan te pakken.

Jongstra legt uit wat er allemaal voor instrumenten zijn, zoals coachgesprekken, absentieregistratie en leerlingvolgsystemen. De coaches worden geïnformeerd als er ‘notoire gevallen’ zijn. “Ze kunnen dan gericht actie ondernemen om zo iemand binnenboord te houden.” Er is in Aalsmeer een speciale zorgcoördinator aangesteld die contact heeft met

leerplichtambtenaren en RMC-consulenten.

Een factor in het groene onderwijs zou kunnen zijn dat de kleinschalige scholen met de vaak uitgebreide zorgsystemen een goede basis zijn om schooluitval te beperken. De leerlingen zijn bekend en sneeuwen niet zo snel onder in de massa. Dat is de verwachting. Leerlingen komen er misschien ook wel vanuit een ‘andere’ motivatie. Maar dit kan niet bij voorbaat tot de conclusie leiden dat preventie er beter zou gaan dan op grotere scholen en in andere sectoren het geval is.

Persoonlijke aandacht

Tot slot een focus op de risicofactoren. Onderzoeksbureau Oberon heeft op verzoek van OCW in het schooljaar 2007/2008 onderzoek gedaan naar redenen waarom jongeren hun opleiding niet afmaken. Waarom valt de ene leerling uit en een andere in een vergelijkbare situatie, niet? Factoren als hechting, persoonlijke aandacht en betrokkenheid van een leraar of mentor kunnen bepalend zijn. Daarnaast wijst het onderzoek op de invloed van pestgedrag op school en de thuissituatie van jongeren.

‘Sommige jongeren verbaasden zich over het gebrekkige spijbelbeleid van hun school’, zo concludeerden de onderzoekers. ‘Wanneer jongeren in problematische omstandigheden verkeerden, bleek het nogal eens de juiste helpende hand op het juiste moment te zijn, die verdere escalatie voorkwam.’

Kortom, tijdig signaleren en een (zorg) structuur binnen scholen die dat signaleren steunt. In de tweede plaats aandacht voor zogenaamde ‘geruislozen’, dat wil zeggen jongeren die hun problemen internaliseren; ze geven geen overlast, maar kunnen gemakkelijk uit het onderwijs verdwijnen. En ten slotte meer aandacht voor de behoefte aan hechting en ‘gekend worden’ van jongeren.

De overgang van vmbo naar mbo kan een probleem zijn, stelt Oberon, maar is dat zeker niet voor alle leerlingen. Dat is het wellicht eerder voor leerlingen op een vmbo-school met slechte loopbaanbegeleiding, zonder toekomstbeeld, met een afwachtende houding en ouders die niet actief ondersteunen. □